

Spooknarratieven-dag 2

Arwen Rosenberg-
Meereboer
Petra Bolhuis

Maieutiek zomer
2023

Maieutiek zomer 2023

1

Inhoud en opzet

- Blok 3: Kinderliteratuur, onzekere toekomst, rouw en onrecht en ontrouwe trouw.
- Blok 4: Persoonlijke spooknarratieven

Maieutiek zomer 2.

2

Kinderliteratuur en spooknarratieven

- Verschil in bespoking tussen kinderliteratuur en volwassen literatuur.
- De lezer weet meer dan het hoofdpersonage in veel kinderboeken. Zekere onzekerheid en daarmee kunnen leven.
- “Je kunt nergens zeker van zijn en dat vind ik een geruststellende gedachte” zegt Toe-tikki. (blz. 20)
- Onzekerheid is het uitgangspunt.

Maieutiek zomer 2023

3

Kinder- en volwassenliteratuur het niet-weten

Als de volwassene niet weet;

- Dan weet niemand het,
- Dan weet iedereen het en zou jij het ook moeten weten,
- Dan ben je buitengesloten.

Complottheorieën; Qanon,
Reclame.

Maieutiek zomer 2023

4

Complottheorie

Uiteindelijk, uiteindelijk zal het broederschap van Europa moeten praten over de biologie die aan onze beschaving ten grondslag ligt

- De Amerikaanse auteur Jared Taylor, op een conferentie van Erkenbrand

Maieutiek zomer 2023

5

Reclame

Maieutiek zomer 2023

6

Meme

Doctors Hate Him!

He went from **88** years old
in **1983** to **52** years old
in **1999** *and* learned to
save the ones you love using
this **ONE WEIRD TRICK**

PLEDGE YOURSELF NOW

Maieutiek zomer 2023

7

Als het kind het niet weet

- Het uitgangspunt is dat als een kind het niet weet, er iemand is die het wél weet,
- Als het hoofdpersonage iets niet weet, weet het lezende kind het vaak wel. (voorbeeld de zon blz. 64/65)
- Kinderen zijn gewend dingen niet te weten, of niet te begrijpen.
 - Minder schaamte,
 - minder uitsluiting,
 - minder angst.

Maieutiek zomer 2023

8

Geruststelling

- De geruststelling van het weten wat de hoofdpersoon niet weet.
- Jan Klaassen versus Moomins.
- Angst bij afwezigheid van een bedoeld verhaal.
- Postmodernisme en de angst voor het eind van de grote verhalen.
- “onze val wordt jouw ondergang” (Arendt, Denken blz. 38)

Maieutiek zomer 2023

9

Geen alwetende verteller

- Wel spoken, geen mythische volwassene.
- Milieuproblematiek
- Wat we weten dat we niet wisten;
 - De atoombom,
 - Stervende oerbossen en zure regen,
 - Zeespiegelstijging en klimaatverandering.
- De verhalen ‘spoken’ omdat de denkbeelden van drie generaties allemaal aanwezig zijn in de huidige tijd.

Maieutiek zomer 2023

10

Onrechtvaardigheid

- Het verleden en de toekomst spoken door het heden en dat doet onrecht aan het heden.

Minister [Conny Helder](#) (VVD) Tot Nieuwsuur zei ze: “Je hebt nu nog het stuur in handen als je jonger bent. Waar woon je? Heb je een steile trap? Dan ben je kwetsbaar als er iets gebeurt. Goed om na te denken wat je wilt, later.”

Maieutiek zomer 2023

11

Ontrouwe trouw

- Derrida spreekt over ‘ontrouwe trouw’.
- ‘ik rouw dus ik ben, ik ben-dood met de dood van de ander, mijn relatie tot mijzelf is in eerste instantie ondergedompeld in rouw, een onmogelijke rouw. Dit is ook wat ik ont-eigening noem, toe-eigening gevangen in een dubbele binding: ik moet en ik moet niet de ander in mezelf opnemen; rouw is een ontrouwe trouw als het succesvol is in het volkomen toe-eigenen van de ander in mij, dan respecteert het niet zijn of haar oneindig anders en buiten mij zijn.’

Maieutiek zomer 2023

12

Blok 4: Persoonlijke spooknarratieven

- Zichtbare-onzichtbaarheid
- Ontrouwe-trouw
- *Cancelled futures*
- Het verschil tussen betovering en bespoking
- Hoe materie tegenspreekt
- Ethiek

Maieutiek zomer 2023

13

Zichtbare onzichtbaarheid

- Tove Jansson schrijft over haar positie als lesbische vrouw in haar tijd als 'een spook zijn'.
- De verschijning die enerzijds veelbesproken is, is tevens een vorm van onzichtbaarheid
- Ouderdom heeft ook die dubbelheid en bespookt ons heden.

Maieutiek zomer 2.

14

Aanwezige afwezigheid

- Aids is een ziekte die in het dagelijks leven aanwezig is door de afwezigheid van een groep in de populatie. Die groep bestaat grotendeels uit oudere homoseksuelen (50+)
- De afwezigheid die niet wordt bewerkt kan leiden tot het verdwijnen uit het hedendaagse verhaal.
- Dat voorkomen vraagt werk;

Maieutiek zomer 2023

15

Aids memorial Quilt

Maieutiek zomer 2023

16

Stolpersteine

Maieutiek zomer 2023

17

Haunted materie spreekt het heden tegen

- Stolpersteine, ook bekend als struikelstenen, is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig (1947 Berlijn).
- Demnig brengt deze gedenktekens aan in het trottoir voor de vroegere woonhuizen van mensen die door de nazi's verdreven, gedeporteerd, vermoord of tot zelfmoord gedreven zijn. Ze herinneren aan Joden, Sinti en Roma, politieke gevangenen, dienstweigeraars, homoseksuelen, Jehova's getuigen en gehandicapten. Demnig weet niet meer hoe hij aan de naam Stolpersteine maar hij citeert met instemming een scholier; "Man fällt nicht über die Stolpersteine, du stolperst mit dem Kopf und dem Herzen"

Maieutiek zomer 2023

18

Materie spreekt het narratief tegen

- Wetenschap is gebaseerd op dit uitgangspunt. Er is een hypothese en de materie spreekt deze tegen of niet.
- Maar er zijn meer subtiele manieren waarop het verhaal wordt tegengesproken door materie.
- Vrouw over haar dik zijn als kind. (Jes Baker, Landwhale)
- “Voor mijn ouders is het album met de plaatjes die zo vals getuigen van een blijde jeugd.”

Testament Lennaert Nijgh / Boudewijn de Groot

Maieutiek zomer 2023

19

De materie en het verhaal

- ‘Eternal daughter’ waarvan de maakster zelf zegt: “soms moet je niet terugkeren naar plaatsen uit je verleden, want dat maakt het verhaal van je jeugd stuk.”
- ‘A Haunted house’ waarin de verwachting van spoken wordt tegengesproken door de gebeurtenissen.

Maieutiek zomer 2023

20

Spooknarratief en betovering

- Het verschil tussen betovering en spooknarratief
- Het verleden kan zich kenbaar maken zonder dat het onprettig of verontrustend is terwijl het wel het narratief tegenspreekt.
- Betovering is lief en je wilt het. Bespookt kan ook verontrustend of angstaanjagend zijn en kunt het ook niet willen.
- Bij spoken zit iets van rouw, je wilt het en je wilt het niet.

<https://www.tombjorklund.fi/>

Maieutiek zomer 2023

21

Bespookt

- “De Utrechtse onderzoeker Bart Houx : “Vocalisaties zijn objectief meetbare signalen die de dieren zelf gebruiken om emotionele informatie uit te wisselen.” Hij laat op zijn computer een filmpje zien van een rat die geaaid wordt. “Dit laat ik ook altijd tijdens colleges zien en dan vraag ik de studenten of zij denken dat deze rat het plezierig vindt dat hij geaaid wordt. Ze denken dan meestal van wel. Dan zet ik het geluid aan en dan horen ze hoe de rat piept. Op de vleermuisdetector klinkt dat als een zacht gejang, en dan pas zien de studenten dat de rat in feite doodsbang is en daarom stil blijft liggen terwijl hij geaaid wordt.”
- <https://www.nrc.nl/nieuws/2008/03/08/ratje-huilt-ratje-lacht>

Maieutiek zomer 2023

22

Cancelled futures

- Het leven met verhalen en spookverhalen is omgaan met wat er is en wat er niet is, wat we verwachtten en wat wel of niet gerealiseerd is.
- Lange tijd zijn er al verhalen over grote uitbraken van ziektes, maar als Covid komt is het niet wat we verwachtten. Geannuleerde toekomst.
- Nu het afneemt spookt het in meerdere opzichten. Terwijl er ook mensen zijn met long covid voor wie het verhaal nog actueel is

Maieutiek zomer 2023

23

Ethiek

- Gezien vanuit het nieuw materialisme hebben objecten inspraak in het narratief.
- Landschappen, dieren en dingen maken iets wakker dat onder de narratieven die wij -menselijk en intermenselijk- hebben, bestaat.
- Het kan het verleden present stellen
- Het kan aandacht vragen voor zaken die je liever niet zou willen weten of je niet wilt herinneren.
- Maar als we in assemblages denken is het nodig om hun recht van spreken te erkennen.

Maieutiek zomer 2023

24

Bespookte objecten

- Objecten waarvan de betekenis boven of onder de oppervlakte ligt.
- Er is iets mee waardoor het niet vervangbaar is door wat objectief gezien hetzelfde voorwerp genoemd zou kunnen worden.
- Of iemand het begrijpt hangt af van het soort bespoking
- Canada namen op stenen, Slatman over het bewaren van botten, teruggeven van roofoorkunst...

Maleutiek zomer 2023